

INSTITUT = ESCOLA

Revista de l'Institut-Escola de la Generalitat. — Palau del Governador. — Parc de la Ciutadella.

10

BUTLLETÍ MENSUAL
Any II. — Número corresponent al mes de febrer. Barcelona, 1933.

92

PRIMER ANIVERSARI

Aquest mes de febrer que passem ara, té per a tots els qui formem part de l'Institut-Escola — professors i alumnes, autoritats i familiars dels nostres nois — una significació vivíssima. L'Institut-Escola ha aconseguit el primer any de la seva vida. L'Institut-Escola era, fa poc més d'un any, una voluntat esperançada. Una nerviosa insistència que es plantejava davant els Poders públics per tal de resoldre el problema, tan difícil, de l'organització de l'ensenyament secundari. Aquella voluntat i aquesta insistència triomfaren, i tota aquella nerviositat exigent ha hagut de convertir-se en una tenacitat redoblada per a fer la feina que exigíem fer perquè era necessari portar-la a terme. Un any! Un any que per la nostra escala pujaven els nois dels nostres tres primers grups — “Puigmal”, “Montseny”, “Montnegre” — i s'installaven en les escadusseres aules que fou possible preparar aleshores. El Conseller de Cultura, senyor Ventura Gassol, fou present, de bon matí, en aquesta inauguració sense solemnitat, d'una emoció senzilla i continguda, que amb prou feines si era visible a l'exterior. Aquesta manca d'apariència externa és encara un ritu entre nosaltres. Però ho és també aquella emoció íntima i esperançada, que es resol en un mot admirable: *continuitat*.

Polidesa

Convingudes entre els nostres escolars les normes més estrictes en qüestió de polidesa, incansable el professorat a aprofitar les ocasions de recalcar-les, amatents els nois a complir-les joiosament, amb el poderós mòbil d'haver estat establertes comprenent tot l'abast i la justificació, s'ha pogut insinuar el perill que s'intentés convertir aquesta institució en una mena de torre de marfil i que els nostres alumnes resultessin després inadaptables a l'ambient general del nostre poble.

¿Ha d'aturar-nos aquest temor? ¿És a la general impolidesa a la que cal conformar les escoles, o és convenient que les escoles preparin el ferment que ha de renovar tota la massa social, per a elevar-ne el nivell de finor i sensibilitat, aquest nivell tan deplo-rament baix i que ens fereix menys del que caldria, perquè els nostres sentits i els nostres esperits s'hi esmus-sen a força de topar-hi i amarrar-se'n?

L'Escola ha d'afrontar aquest problema amb valentia. I aquesta qüestió capital ha de resoldre-la amb decisió i sense afliurar mai: cal no sols ponderar la polidesa fins a elevar-la al nivell dels pobles més cultes, ans cal exagerar-la, per a comptar amb el factor de pèrdua i amb el d'esmusament.

Comptem amb una enorme depres-

sió, cada vegada que el noi deixi el nostre clos per a arribar al contacte de la impolidesa que al seu entorn domina. Comptem, però, també amb l'acomodació del noi a l'ambient que aquí es respira, i després amb el seu esperit de protesta i sacrifici que el farà perseverar en la inadaptació, li costi el que li costi, a tot aire de gro-lleria i d'impolidesa. S'esgarri-farà, a la fi, de trobar-se en una societat on altra cosa s'estili, i no transigirà, per cap excusa.

I aquesta tasca, dura i abnegada, és la que ha de correspondre als nostres alumnes. Els caldrà sofrir, els caldrà sacrificar-se, però en ells hem de veure els ferments que han d'actuar per a renovar a llur entorn la massa ineducada.

Pensem en l'enorme massa que està per reformar; pensem en l'aplanament i enfonsament del seu nivell de correcció i polidesa, i pensem en la urgència de la seva elevació pel bon nom i el benestar del nostre poble.

* * *

¿Caldrà afegir que no tractem pas de confondre la polidesa amb una formulació freda, rígida i estereotipada, ans la considerem com una efusió naixent de la finor essencial i interna?

JOSEP ESTALELLA

DIRECTRIUS

Els escolars ingressats de nou a l'Institut-Escola sofreixen, en general, una crisi d'adaptació. Lleugera i curta en uns, laboriosa i llarga en altres, és impossible que cap escolar se n'escapoleixi. Pot sostenir-se que això és general: que ho dona tot canvi d'escola. I bé: encara que sigui així, és el nostre, el cas que ens interessa.

Estudiant-lo de prop, hem pogut recalcar que aquesta crisi és especialment ràpida i lleu, entre d'altres, per als alumnes procedents dels grups escolars de Barcelona. ¿Qüestió d'am-

bient? Qüestió de mestratge? ¿És la preparació acurada que duu el noi? ¿És la seva acomodació, ja realitzada, a l'aire de la llibertat? ¿És tot això alhora?

És convenient seguir estudiant aquesta qüestió. En la primera promoció ens va poder sorprendre. Ara, però, que ja en coneixem la gènesi i l'evolució, i de cada moment ja en podem predir detalladament la fase, hem arribat a substituir-ne la inquietud per la curiositat, i ho considerem, només, com un notable objecte d'estudi.

ORGANITZACIÓ

Sovintegen encara massa, en el nostre Institut-Escola, les preguntes referents al número d'ordre del curs que està estudiant l'alumne, o més concretament, se'ns demana l'"equivalència" entre les denominacions adoptades — Puigmal, Formentor, Montclar, etc. — i les comuns designacions de primer, segon, tercer curs, etc.

Per això cal, una vegada més, insistir en la resposta: considerem inexistents aquelles categories ordinals. El sistema cíclic, la difuminació entre les matèries, la reiterada rectificació

de la constitució dels grups, atenent només a llur homogeneïtzació, fan que els professors mateixos hagin arribat a oblidar les fórmules antigues i no puguin contestar a la demanda d'equivalències.

Cada alumne s'ha de considerar ben col·locat si està rodejat de companys de preparació i potencialitats semblants. Fer camí és el que importa. Massa aviat que arribarem al terme! Acompanyeu-nos a sentir el goig del camí, tot ell i en tot moment vorejat de les més belles perspectives.

La Meteorologia a l'escola

per Joan RAS

És molt comú en els manuals destinats a l'ensenyament, tractar els fenòmens meteorològics, o en la part astronòmica de la Geografia, o en un dels últims capítols de la Física.

En els llibres de Geografia queda limitat aquest estudi a unes quantes definicions més o menys memorístiques, del tot innecessàries, puix que no resol cap problema el fet de dir al noi què és la pluja, el vent o qualsevol dels altres meteors. I en els llibres de Física solen exposar-se aquestes qüestions després d'haver tractat l'electricitat i el magnetisme, encara que no s'hagi arribat a un criteri definitiu respecte a la veritable entranya d'aquests fenòmens.

Si ens fixem en els coneixements de la Meteorologia, trobem que, ultra poder tractar d'un material que està a l'abast de tothom i ésser assumptes dels que més desperten l'esperit d'observació, donen pas a idees eminentment àmplies i suggestives.

La immensa majoria dels nois no saben, o no han tingut ocasió d'assabentar-se'n, que cada any, terme mig, cau la mateixa quantitat de pluja en un determinat indret; que hi domina la mateixa classe de vent; que els núvols no són tots iguals; que les màximes variacions de temperatura en vint-i-quatre hores, pels nostres voltants, solen donar-se en els mesos de març, i octubre o novembre, i molts altres detalls que aquí no cal assenyalar.

Fixar l'atenció del noi en aquests i altres aspectes, així com fer-li treure, d'una collecció anual de butlletins meteorològics, resultats i promitjos de pluges, glaçades, dies nuvolosos, etc., és cosa que dona lloc, per la troballa de constants, a parlar dels climes.

D'altra banda, la interpretació d'una carta del temps no és cosa difícil, ans al contrari, és assumpte de més fàcil comprensió que molts d'altres que s'exposen i es pretén d'explicar a la infància.

Una carta meteòrica, a part que comprèn i sintetitza gairebé la totalitat de meteors de molts països, en un cert moment, posa de manifest el que és i de què és capaç el treball en comú, comparat amb el treball individual.

L'home, des que és al món, està en contacte constant amb els fenòmens de la Naturalesa, però la Meteorologia no ha progressat fins que s'ha pogut acoblar i recollir el treball simultani d'una munió de

persones dedicades a la determinació de dades d'aquests tipus. Fer contribuir el noi en aquestes tasques, ultra la satisfacció personal que proporciona, és cosa altament educativa.

No és possible trobar, en menys espai del que ocupa una carta del temps, la insinuació d'una sèrie tan nombrosa de coneixements — que es desprenen tots ells d'una simple lectura — i la forma gràfica de la qual mostra admirablement idees de conjunt, i resumeix qüestions que d'altra manera obligarien a llegir força pàgines de prosa.

Portar la Meteorologia elemental a l'escola — en el seu doble aspecte d'observació i d'estudi comparatiu — és preparar formalment el noi per a la Geografia climatològica, i, sobretot, contribuir a no despertar en l'alumne la sensació que les coses són perquè ho diu... qui ho digui.

Inclús els qui tinguin l'obsessió que el noi deu anar a l'escola a *aprendre*, estaran conformes en el fet que si aquesta paraula en el fons no significa més que observació i comparació, els nois, fixant-se en el que passa a llur entorn, i fullejant uns quants butlletins, no solament *aprendran*, sinó, el que és més positiu, sense adonar-se'n faran treball personal.

La intuïció en l'estudi del llatí

per J. VERGÉS

De totes les disciplines de l'ensenyament secundari, l'estudi de les llengües clàssiques és, sens dubte, la que més ha sofert les conseqüències d'un procediment rutinari; per això s'ha convertit generalment en un fatigós i inútil exercici de memòria.

I tanmateix, l'estudi d'una llengua és sempre per als escolars una pràctica agradable i estimulant; ho prova a bastament, en l'estudi de les llengües vives, l'interès, fins i tot el delit, que posen a expressar-se amb les frases que tot just acaben d'aprendre.

Per això el mètode més eficaç per a ensenyar un idioma és la conversa sobre temes suggestius: d'una banda, l'alumne intuïtivament descobreix significacions de frases i, per comparació de les frases, arriba a trobar el valor dels mots i la funció gramatical, d'altra banda, l'esforç que fa per expressar-se l'obliga a exercitar la memòria i a fer un utilíssim treball de síntesi.

Així és com tots hem après de parlar la nostra llengua, i aquest procediment és el que s'ha d'aplicar a l'estudi de qualsevol altra; la tasca del professor haurà d'ésser — i no és pas cosa fàcil — donar a l'alumne frases i textos convenientment triats perquè hi pugui desco-

brir precisament allò que se li vol ensenyar i sobretot facilitar-li el treball de sistematització.

Els dos punts fonamentals en l'estudi d'una llengua són, doncs, l'adquisició del vocabulari per mitjà de frases vives — el sentit de les quals, mentre sigui possible, ha d'intuir l'estudiant — i el descobriment, sota una experta direcció, dels fets gramaticals.

Doncs bé, ni l'una cosa ni l'altra no són gens difícils d'emprar en l'ensenyament del llatí; basta només tenir present que cal substituir la conversa per la lectura i interpretació intuïtiva de trossos fàcils. Car tot intent de conversa en llatí ens duria a una llengua fictícia i inútil per al fi que ens proposem, el qual no ha d'ésser altre que la possibilitat, avui encara evidentment llunyana, de llegir els clàssics de l'antiguitat.

Els recursos de què disposa el professor en els dos aspectes són innombrables. Precisament l'estudi del llatí deixa un camp amplíssim a la intuïció i al desvetllament dels sentits d'anàlisi i de síntesi.

L'alumne adquirirà un coneixement clar i definitiu de la declinació quan n'haurà intuït el mecanisme a base d'una sèrie de frases llatines on un mateix mot exerceixi funcions diferents dins la proposició. Això suposa, és clar, que l'alumne no pot començar a estudiar el llatí sense tenir ben clars els conceptes de subjecte, predicat, complement del nom, i de les diverses classes de complements del verb.

Aleshores serà cosa molt més fàcil per a ell de retenir de memòria aquestes frases i moltes d'altres que el professor li anirà proposant — frases de les quals haurà copsat tot el sentit — que de recordar la declinació de tal o tal altre mot.

Així mateix, el fet de presentar-li un text breu — i prou fàcil per a permetre-li d'intuir-ne la significació — on hi hagi una proposició d'infinitiu o un participi absolut, serà molt més eficaç que tota una explicació de sintaxi.

Quant als altres fets de llenguatge, com és ara la conjugació, on es pot establir un parallelisme estricte entre el llatí i el català, de moment bastarà que siguin apresos com a simples fets de lèxic. Al seu temps, el professor tindrà cura de fer-los-en fer la síntesi gramatical.

Però aquesta mateixa adquisició de vocabulari ha de fer-se pensant sempre que l'element vital de la llengua és la frase. És, doncs, per la frase que l'alumne ha de conèixer el valor del mot i retenir-lo retenint de memòria la frase.

I encara la intuïció en l'estudi del llatí no queda limitada a l'estudi de les funcions gramaticals, és la mateixa comprensió del text que ha d'ésser deguda a un acte intuïtiu. El professor presentarà a l'alumne un text suggestiu, del qual siguin coneguts els significats d'alguns mots; indicarà el significat d'alguns altres, ben pocs; assenyalarà els llocs culminants del tros a interpretar i deixarà que els alumnes, tots sols, sense altre ajut que el de la intuïció, en vegin el significat.

Aleshores és quan serà indispensable fer-ne l'anàlisi i la traducció precisa, no pas per entendre'l, sinó per comprovar-ne o corregir-ne la traducció intuïtiva i fixar el valor de cada mot.

I també caldrà, prenent peu de la mateixa narració, fer un exercici de tema i fer preguntes als alumnes a les quals ells hauran de respondre en llatí, de paraula o per escrit, amb les mateixes frases del text o altres de ja conegudes.

L'estudi de les frases i la traducció intuïtiva de textos són els únics procediments de suplir, en l'estudi del llatí, allò que en l'estudi de les llengües vives és la conversa espontània.

NOTICIARI

LA CELEBRACIO DE L'ANIVERSARI

Seguint una norma establerta entre nosaltres, la celebració del primer aniversari de la fundació de l'Institut-Escola transcorregué dintre els límits de la més estricta intimitat. Com altres vegades, es tingué una cura especialíssima que aquesta festa, que bé podríem anomenar familiar, no prengué mai les aparences d'un espectacle. És per això que no es circularen invitacions de cap classe. Cap convidat — llevat del pare d'algun alumne que restà uns moments entre nosaltres — no fou cridat a casa nostra. Sinó que fou una tarda d'efusió entre professors i alumnes, actors i espectadors ara de la senzilla commemoració.

Com podrà veure qui llegeixi les notes que segueixen, unes cançons, uns ballets, unes paraules molt sentides del nostre Director posant de relleu el sentit de la festa, foren els signes que donaren aires de Festa Major a la nostra casa, per bé que tota la joia d'aquesta celebració fos una cosa íntima

i recollida, que cadascú sentia dintre el seu cor.

VISITA AL PRESIDENT DE LA GENERALITAT

Al matí de la data de l'aniversari, una comissió d'alumnes de l'Institut-Escola, amb el seu Director, doctor Estalella, que portava la representació de tot el professorat, complimentà en el seu despatx oficial l'Honorable senyor President de la Generalitat. El senyor Macià agrai vivament la visita dels escolars i del seu Director; els felicità per la tasca realitzada i els encoratjà a continuar llur obra, per al bon èxit de la qual la Generalitat no regatejarà cap esforç.

La representació de l'Institut-Escola sortí complagudíssima de l'entrevista.

L'ADHESIO DEL CON- SELLER DE CULTURA

A mitja tarda arribà a l'Institut-Escola el missatge amb què el Conseller de Cultura, senyor Ventura

Gassol, absent de Barcelona, s'adheria a la nostra festa.

Heus ací la seva lletra, prou eloqüent perquè calgui subratllar-la:

Sr. J. Estalella, Director de l'Institut-Escola de la Generalitat.

Ciutat.

Distingit i estimat amic:

Vulgueu rebre, des de Madrid, la meva adhesió més fervorosa a la vostra festa d'avui. Ja sabeu, amic Director, professors i alumnes, com voldria ésser ara al vostre costat i com sóc en esperit entre vosaltres.

Em plau que commemoreu amb una festa aquest primer any de treball perquè hi veig la il·lusió de l'obra que ja heu portat a terme i el delit de la que voleu realitzar. Creieu que tant l'Honorable senyor President com tot el Govern de la Generalitat, segueix de la vora la vostra obra i aspira només a complaure tots els vostres afany.

Endavant, doncs, amics de l'Institut-Escola, i deixeu que abraçant-vos a tots us digui: per molts anys!

Vostre en Catalunya,

VENTURA GASSOL

LES CANÇONS

A la tarda tots els nois eren al pati voltant l'harmònim del senyor Llongueres. És sota la seva direcció, alternant amb la de la Srta. Ferrer, que es desenvolupà el següent programa, precedit d'un breu parlament:

Primera part: Cançons populars catalanes

El bon caçador.
Muntanyes del Canigó.
El rossinyol.
La nina encantada.
El desembre congelat.

Segona part: Ballets populars

L'Esquerrana (grup *Canigó*).
Contrapunt fuixina (grup *Cadí*).
Fer via (Schubert).
Mar bonança (íd.).

Voltem, voltem (popular).

Ballet de Das (grup *Canigó*).

Ronda del petit presoner (íd.).

Galop de cortesia (íd.).

El Rei de Birondó.

Durant la festa foren repartides unes exquisides pastes que havien confeccionat les alumnes de la classe d'Ensenyament domèstic.

CESSIO D'UN EDIFICI

Ha estat cedit a l'Institut-Escola l'edifici annex al seu casal, que un dia fou capella i que avui es trobava tancat sense cap utilitat. La Direcció de l'Institut-Escola projecta dedicar aquest ample i sobri pavelló per a sala de festes.

LES CLASSES D'ANGLE S

S'ha encarregat definitivament de les classes d'anglès de l'Institut-Escola el professor Joan Mascaró, llicenciat en literatura anglesa i llengües orientals (sànskrit i pali) a la Universitat de Cambridge, vingut de Ceilan a darrers de gener, on va ésser, durant dos anys, subdirector del Col·legi de Parameshvara, i professor dels alumnes universitaris que preparen exàmens de literatura anglesa per a la Universitat de Londres. Sigui benvingut entre nosaltres.

LES EXCURSIONS DE FEBRER

El mes de febrer ha estat més propici per als nostres excursionistes. Per bé que canviant, el temps ha obert parèntesis amables que han estat apro-

fitats per a les excursions següents:

Dia 4. — *Montgrí, Montclar, Montblanc i Formentor*. Excursió a Montgat.

Dia 6. — *Puigmal*. Visita al Museu d'Arts Decoratives de Pedralbes.

Dia 8. — *Miramar i Montnegre* a Papiol. Estudis de Ciències naturals.

Dia 16. — *Montseny i Cadí* a Papiol. Per als mateixos estudis. — Grup *Miramar*. Visita a la Universitat (Laboratoris de Química orgànica).

Dia 18. — El Grup *Cadí* visita la fàbrica de galetes "Nèlia".

Dia 20. — *Canigó i Montgrí* a Caldetes. Estudis del litoral.

Dia 21. — Grup *Miramar i Cadí*. Visita a l'Exposició de l'Aeroport.

— Grup *Puigmal*. Visita al Laboratori de Química inorgànica de la Universitat.

Dia 23. — Grup *Montclar*. Visita a l'Exposició de l'Aeroport.

Dia 25. — El grup *Puigmal* realitza una visita a la Central de Correus de Barcelona, on recorregueren les diverses instal·lacions atentament informats pel Secretari, senyor Rafael Andrés.

Dia 28. — Els grups *Miramar i Montnegre* visiten el Museu d'Arts Decoratives, instal·lat al Palau de Pedralbes. Visió general del Museu, interpretació d'estils i de l'evolució de les arts de la llar.

VISITES

En aquests dies han honorat la nostra institució amb llur visita nombroses persones, entre las quals remarcuem els senyors Dr. Herbert Money, Netta Kemp de Money i Samuel Saunder, del "Colegio Anglo-Peruano", de Lima; el periodista Sr. Màrius Aguilar i els escriptors Ignasi Agustí i Luys Santa Marina.

L'INSTITUT-ESCOLA I LA PREMSA

Ens és molt grat de reproduir avui un article del nostre estimat amic Rafael Candel i Vila sobre *Les Ciències de la Naturalesa i les realitats de l'escola activa*, publicat a *La Publicitat* de 21 de gener:

"Moltes vegades en entrar en una escola dels nostres dies, sense que jo vulgui, em vénen a la memòria un seguit de records, els quals no pas tots són fagaguers. Entre els records desagradables figura el d'aquella mecanització i manca d'espontaneïtat que eren les característiques de l'escola centralitzada d'altres temps. L'ensenyament de certes matèries es feia amb tanta artificiositat que els escolars de llavors arribàrem àdhuc a no estimar-les. En remarcable contrast amb el món de la curiositat infantil, s'aixecava el monstre enutjós de les fórmules concretes, ço és el "llibre de text" que des de petits ja ens empaitava amb

varietats de formats i noms. Els que voregem la trentena d'anys solament podem fer lamentacions en recordar els dies en què anàvem a estudi.

En el que fa referència a les ciències de la naturalesa cal dir que, malgrat llur importància formativa, no figuraven als programes de l'ensenyament primari. Tinc ben gravat a la memòria que les primeres nocions que vaig assolir d'aquest important sector del coneixement va ésser per mitjà d'aquell llibre que molts de vosaltres heu conegut també: el "Juanito". La imaginació infantina, que tot ho materialitza, es figurava ben bé el turment d'aquell pobre noi, protagonista del llibre, que no podia obrir la boca, ni per prendre xocolata, sense que li engeguessin un sermó científic més o menys macarrònic.

Per fi vingué un ministre d'Instrucció pública que des de la "Gaceta de Ma-

drid" ordenà als mestres, amb caràcter obligatori, l'ensenyament elemental de la Història Natural, de l'Agricultura, de la Física i de no sé quantes coses més. Aquell pobre home creia, com el dissortat Callejo, que aquestes coses es fan així com així... Llavors naixeren els coneguts llibres de *lliçons de coses*, la utilitat dels quals no vull ara discutir, ja que, com deia el malaguanyat Giner, l'èxit depèn del partit que el mestre sàpiga treure d'ells. Però l'aparició d'aquests llibres va servir perquè en algunes escoles fossin l'objecte d'exercicis de memòria, particularment en certes escoles d'estil confessional, les quals no vull alludir més concretament perquè no es pugui creure que aprofito l'avinentesa per barrejar la pedagogia amb la política. Hi havia també professors, més ben orientats i desitjosos de treballar, que solament utilitzaven aquests llibres com a base de llurs explicacions sobre un determinat tema.

Les orientacions de la moderna Pedagogia han vingut a transformar l'escola verbalista i centralitzada d'aleshores en l'escola activa de l'actualitat. Havíem passat d'un temps en què el màxim que podia fer un professor era explicar com es feia una cosa — i en cas molt migrat a experimentar davant els alumnes — al temps d'avui, en què els nois fan tot el que cal fer, de la faisó més pràctica possible, mentre el professor es limita a ordenar el treball i dirigir-lo. Des del mestre que explicava als nois les fases de la lluna o la manera de comprovar la pressió atmosfèrica, fins al que avui els dona plantes a classificar o els proposa construir un rellotge de sol; des del que feia uns quants experiments davant la mainada, més o menys frapada, al que assisteix simplement com a ordenador de les tasques d'un obrador-escola, va tot un període d'evolució metodològica.

L'estudi de les ciències de la naturalesa avui en dia es fa objectivament, cara a cara amb la realitat. Cal suprimir tota atenció i interès les observacions dels petits, de vegades plenes d'originalitat. L'ur esperit d'observació és verge dels prejudicis dels grans i es manifesta en tota llibertat. Amb veritable pena — per no allargar massa aquest article — he de renunciar a l'enumeració de les troballes fetes pels meus alumnes.

No hem seguit cap ordre sistemàtic en la presentació dels temes d'observa-

ció. Per a les plantes únicament hem hagut d'adaptar-nos a la data de la seva floració, encara que alguna d'elles l'hem tornada a veure en fruit i àdhuc l'hem plantada en un test per seguir tota la seva evolució.

Les monografies que hem anat descabdellant en lliçons successives han versat sobre les plantes següents: taronger (en flor i fruit), ametller, nadala, violer, eucaliptus, xiprer, viola boscana, jacint, botó d'or, espíria, lilà, falsa acàcia, boca de dragó, lli de Sant Antoni, ginesta, magraner (en flor i fruit), faig i altres arbres de muntanya (castanyer, avet, roure), grèvol, gallerà, arboç, etc.

De Zoologia hem fet també acurades observacions aprofitant material que hem recollit en el curs de les nostres excursions: reinetes, castanyes de mar, caps-grossos, papallones, etc. Hem sovintejat les nostres visites a l'Aquàrium i a la Col·lecció zoològica, els directores dels quals han tingut envers nosaltres les majors atencions, que cal regraciar ací. Hem estudiat el cangur, la foca, l'elefant, el tapir, el dromedari, el lleó, el senglar, peixos de diferents espècies, actínies, corallaris, etc.

De bell antuvi la part referent a Geologia ha estat més reduïda. Les excursions a Papiol, Sant Pere Màrtir, regió volcànica d'Olot, Castelldefels, Vallvidrera i Vilafranca, fetes en col·laboració amb els professors de Geografia, han permès donar un cop d'ull sobre la fèsonia geològica del nostre país i la seva extremada varietat fisiogràfica (platges, dunes, volcans, serralades, pedreres). Els materials recollits ens han permès, encara, de fer algunes lliçons monogràfiques sobre el guix, calcita, galena, ortosa i roques diverses.

Amb tots els detalls observats dia per dia, l'alumne ha anat omplint les planes del seu quadern. La col·lecció completa d'aquests resums té una gran vàlua per a la formació personal. Aquesta marxa, seguida durant un cert nombre d'anys, permetrà, arribat el seu jorn, de fer una síntesi original del propi noi i ben distinta d'aquella que, com a plat fort, li era servida d'un cop al sisè curs del batxillerat. Els que per qualsevol raó no acaben els estudis al nostre Institut-Escola i que solament han vingut a fer uns quants graus d'extensió de l'ensenyament primari, hauran assolit un cabal de coneixements que un llibre de lliçons de coses mai no els hauria donat,

ja que ells han *viscut* amb el delit que és propi de l'escola activa aquelles hores que mai no s'obliden i han recorregut una bona part del camp i de la ciutat, de la plana i de la muntanya, assabentant-se de tot i ensinistrant-se per a observar pel seu compte. Del ciutadà que té una informació llibresca al que ha sabut viure i fer ensem el seu llibre, hi ha tota una diferència de formació i de mètode que justifica el progrés dels nostres procediments d'ensenyament.

* * *

De tant en tant s'aixequen veus, més o menys eloqüents, contra la pedagogia de la llibertat. Encara més forta és la protesta contra la manca de sistematització. Però cal recordar a aquests contradictors de l'escola activa que llur protesta és prou semblant a aquell bram dels crítics d'Acadèmia contra l'Impressionisme en la pintura i l'art en general. Qui ha vist aquelles obres mestres d'un Cézanne o d'un Rodin, en què cada detall col·labora al conjunt, donant vida i harmonia a aquest, comprendrà ben bé com després de la tasca d'anàlitzar acuradament els éssers naturals es pot assolir una imatge global de la naturalesa més agradable a l'esperit i amb més força de realitat que la visió de catàleg que ens donaren a nosaltres els pedagogs del segle passat.

I no solament això. Els nostres alumnes han anat adquirint, ensem que un grau satisfactori de coneixements, un grau de respecte als éssers naturals que mai no se'ls hauria pogut inculcar amb discursos. L'anecdota de les meves classes està ple de detalls que serien bons per a recordar com a exemplars en aquest sentit. Un dia d'excursió, al Tibidabo, uns nois trobaren unes plàntules de pi acabades de néixer i les dugueren a classe per a ésser estudiades. Posat a discussió a la classe si havien fet bé o mal, s'aixecà la conclusió, de la part dels alumnes, que calia plantar-les en de bell antuvi qualsevol llibre que pugui interposar-se entre el noi i la naturalesa. Al mestre li pertoca la missió altament delicada de desvetllar l'esperit d'observació del noi, entaular amb ell el diàleg fruitós en descobriments, dirigir i encarrilar les discussions dels alumnes davant un tema d'estudi, i és de constatar que aquestes discussions són alta-

ment profitoses a l'afinament de la sensibilitat.

Els nois tenen una curiositat inesgotable pels éssers naturals i pel món que els volta. Cal aprofitar, doncs, sense desvirtuar-la, aquesta curiositat i aquesta bona disposició. Els millors temes per a una classe seran aquells que siguin proposats pel propi noi. D'aquesta manera es podrà assolir una incorporació completa de la vida a la ciència. Segons la clàssica frase de Belot, la ciència començà a la cuina. És, doncs, de tot punt indispensable que a l'escola visqui amb tota realitat la imatge del món que ens volta. Si acorrallem el noi dins l'ambient limitat i irrespirable d'un llibre de text — bo o dolent, — correm el perill que no conegui els noms dels arbres que creixen a les voreres del seu carrer o que vingui a caure en aquells errors que comentava humorísticament Marck Twain en el seu conte "Com vaig esdevenir director d'un periòdic d'Agricultura".

Jo recordaré sempre la lligó que em va donar un pagès suís en davallar de l'Engadina. Tot passejant anava dient-me els noms de les herbes que trobàvem a les vores del camí. Davant d'un gerani bord em féu remarcar que aquella espècie (el gerani de fulles rodones) era molt diferent de la forma d'alta muntanya que viu als estanyols i que no és altre que el gerani palustre. En canvi, al nostre país...

No obstant, les coses han variat bastant gràcies a l'interès desvetllat pel nostre professorat. Avui en dia tenim a Barcelona una sèrie de grups escolars que no tenen gaires coses a aprendre dels altres països capdavanter en les qüestions d'educació.

* * *

¿Com hem de procedir, doncs, perquè l'ensenyament de les ciències de la naturalesa pugui entrar dintre la xarxa de l'escola activa?

La contesta és ben fàcil. Deixaré de banda el que fa referència a la Física i la Química, la Cosmografia i altres ciències, per ocupar-me més concretament de l'ensenyament de la Història Natural. En altres revistes he encetat jo aquest tema en parlar de les meves classes a l'Institut-Escola. Insistiré una vegada més, encara que em sap greu

haver de parlar en primera persona. Gran dia serà aquell en què siguin nombrosos els que puguin referir-nos les seves experiències en aquesta qüestió.

Es podrà objectar que jo faig classes a nois de batxillerat l'edat dels quals oscil·la entre els deu i quinze anys. Però qui conegui la nostra institució, per haver-nos visitat o per haver assistit al curs de Metodologia que professa al Seminari de Pedagogia el Dr. Josep Estal·la, ja sap a què atènyer-se. El nostre sistema pedagògic tendeix a escurçar la distància que existeix entre l'escola primària i l'Institut. A casa nostra hi ha una gradació insensible entre l'una i l'altre. Això, que a certs esperits endarrerits els sembla una heretgia, era d'una necessitat imperiosa. El noi que cursa el batxillerat és i ha de seguir essent el mateix que el que va a l'escola primària, i no valen diferenciacions basades en l'edat o en un principi de llibertat mal entesa. Perquè un noi hagi passat a l'*Instituto Nacional de Segunda Enseñanza* el tradicional examen de lectura, doctrina i les quatre regles aritmètiques, no té dret a lluir una cigarreta als seus llavis i fer certes demostracions d'incivilitat pels corredors i voltants de l'esmentat *Instituto*. Ha d'existir un pas insensible en la gradació dels estudis fets pel noi, a fi que aquest pugui assolir el degut nivell de formació i d'informació.

Tancat aquest incís, parlaré de la manera com he focalitzat a l'Institut-Escola l'ensenyament de la Història natural. Als distints grups que han estat al meu càrrec — la diferència entre els quals és purament d'intensificació del treball — totes les lliçons han tingut un caràcter purament pràctic. Hem proposat cada dia de classe un tema d'observació: un animal, un mineral o una planta. Davant l'alumne hem posat un o més exemplars de l'ésser objecte de l'estudi i hem procurat que els nois fessin un dibuix al seu quadern de tots aquells detalls més remarcables, després d'acabat el qual surten amb més claredat els trets fonamentals d'aquell. Hem escoltat amb un test i veure de salvar-les, car si tot-

hom feia el mateix — segons escriví al seu quadern un noi — ben aviat quedarien malmesos els boscos.

Una altra anècdota. A la Col·lecció zoològica del Parc, que ben sovint visiten els nostres deixebles, hi ha dues focs, una de les quals és cega i mig malalta. Per propi impuls un grup d'alumnes es dedicaren, espontàniament, a desenvolupar tota la seva activitat a donar peix a la foca orba, tot procurant que l'altra no s'aprofités de posseir bona vista.

Heus ací una prova ben palesa de bons sentiments envers els desvalguts.

Hem procurat, avançant el darrer curs, d'arribar a la màxima descentralització de les nostres classes. Hi ha hagut dia que els nois tenien sistemes a escollir per al seu treball. N'hi ha hagut d'altres que hem estudiat un tema de lliure elecció, preparant-se així el noi per al treball de vacances, que alguns han fet d'una manera remarcable. Ara que el "Butlletí dels Mestres" està fent una enquesta sobre l'autonomia dels escolars, serà avinent contar quelcom en aquest sentit. Un dia vaig arribar tard a classe, i quina no seria la meua admiració en veure que un noi havia escrit al taulell el tema de la lliçó del dia: una planta que teníem a l'escola des del dia anterior, i tothom era al seu lloc treballant amb el major ordre i silenci.

Aquesta mateixa llibertat ha fet possible un altre experiment interessant i no pas fortuit com l'anterior. Un bon dia, pretextant ocupacions ineludibles, vaig enviar els nois al Museu de Ciències Naturals a fer un treball. Anaren sense l'acompanyament de cap professor i tornaren, tal com se n'anaren, amb el major ordre. I ara una anècdota. El pare d'un noi li demanà: ¿I com és que heu marxat amb ordre i sense fer soroll? — Contesta de l'infant: Doncs, perquè ens han donat tota la responsabilitat... (Bella contesta plena de sentit i de consciència en un noi de dotze o tretze anys.)

I no vull allargar més aquestes notes. El tema no s'esgotaria encara que li dediquéssim un major espai."